

poquet': «serà un *sipols*»; «porta-me'n un *sipols*». Deu haver-hi en tot això alguna part de cert, i alguna de malentès o almenys alteració secundària. En tot cas el significat ben establert i bàsic és l'altre.

PULSUS és derivat de *pellere*, i aquest ha deixat derivats que ja hem exposat a *ESPELLIR*. A les dades que allí n'hem donat afegim ací algun suplement. «Encontrà l'amor de l'amic lo amor de aquest món, lo qual promptament se convertí en no-res --- no és cosa contra natura en presència de la llum *espelir-se* les tenebres» (*Blanq.* iv, 143, ap. 238: text d'escola lulliana però posterior a Ramon); «Mare de Déu - qui-ils superbos deposa, / nostre Rey sanct - haja son cor complit, / qu'el moro rey - qui 'n Granada reposa, / sie *expellit*, / y Jesu Christ hi sia beneït», Jaume d'Olesa, abans de 1492, JMBover, *BiEscrBal.* II, 14.22.4. «No 's pot considerar cosa més útil --- que haver-hi leys que castiguen los vicis y pecats, y aquells, de la República *expellescan*», Lluís de Peguera, *Pràctica de Cors*, 1638, 7.8.

Repellir: «semblants articles davant ells posats no admeten contra algú, ans tantost los *repelheixquen* sots les penes dejús scrites», doc. de Val., a. 1460 (Gual C., *Congr. HiCor. Ar.* iv, 483). *Pulsió derivat savi de *pellere* que els psiquiatres usen com a terme tècnic: «les *pulsions* de mort», RBassols, *Rev. Cat. de Psicoanàlisi* I, 125; = angl. *instinct*, *drive*, fr. *pulsion*, ibid. n.º 2, 160: varietats: *p. agressiva, destructiva, de domini, d'autoconservació, de mort, i pulsions del jo sexual; component + pulsional*, p. 168; «el lligam més intens i *pulsional* amb la mare fa sentir el pare com un busca-raons, com un enemic», Pere Foix, ibid., p. 120.

¹ En aquest sentit és l'expressió genuïna (no pas el gallicisme *prisar*) usada fins als Alts Pirineus (*polsá* Areu i Tor de V. Ferrera, 1932-3). En la seva creació hauran participat alhora PULSARE i *pols* (PULVIS), almenys per contaminació, però sobretot aquell (cf. fr. *priser*); car PULSARE era també 'empènyer' (fr. *poussez*, cast. ant. *puxar*) que és el que fa el qui es fica tabac al nas.

POLS, II, f., 'conjunt de partícules terroses', del ll. PŪLVIS, PŪLVĒRIS, que en llatí vulgar passà al gènere neutre, per tant amb acusatiu PŪLVIS, terminat en -s conservada en català, i primitivament amb -s en les altres llengües romàniques (fr. ant. i oc. *pols*, cast. ant. *el polvos*). □ I.^a doc.: orígens (*VidesR*, Jaume I, Lluïl).

En el període arcaic el mot és més aviat masculí: «Nós dixem que volíem anar a la davantera --- anam aenant e vim lo *pols* d'èls: e venc-nos missatge que fugien e que se'n tornaven: e hag(u)-en alguns que foren en acort que-ls encaçassem; e dixem-los que no-u volíem, que entró a Alfama [Alhama de Múrcia] no havia pus de 4 legües, e ells eren bé 800 genets ---», «veeren, del castell d'Oriola, *pols* de companyes que venien d'Alfama ves Múrcia --- E Nós dixem --- Nós creem que el *pols* no sia remàs, com fa vent: e per ço és lo *pols*», Jaume I (Ag., 436.3, 438.11, 439.4, 439.5;

també «*pel pols* que era gran, de la terra», 24.3f.). I en les *VidesR*: «aqueu cors --- no fo cuvinable causa que tant longament jag<u>és sots lo *pols*», «él ac cobesesa purgada del *pols* de la mondanal atalenta-ment», 89v2, 122v2 (traduint *sub pulvere, a pulvere*).

Més tard, en literatura, només en StVicentF el trobo amb aquest gènere: «Déu manà a Moysés que prengués la verga, e que donàs grans colps sobre lo *pols* de la terra», «axí com hun argenter, a vegades, de hun *pols* de argent farà una bella taça». Però és solament en els *Serm.* (I, 203.4, 170.1), car en la *Quaresma* de 1413, apareix com a femení: «guardats-vos del fanc de luxúria; item de la *pols* de avarícia» (13.21).

I és que, segons les meves investigacions, la *Quaresma* fou escrita per un amanuense o secretari, de la zona val. central; però els *Sermons*, per un de la comarca morellana. Ara bé jo vaig anotar a Xiva de Morella, poble tradicionalment manufacturador d'espardenyes: «fer espardenyes era malsà per el *pols* que feia» (1961). Més generalment, podem afirmar que amb aquest gènere el mot és peculiar de la zona Oest de tot el dialecte cat. occid., també en els Pirineus, car l'any 1964 vaig oir lo *pòls* a molts pobles de la Ribera de Sort i de la Vall d'Àneu; «de les bufes-de-llop surt un *pòlz* *négre*» Tavascan de Cardós (1934); a la de Boí: «un *pols* de sierro de bestiar» a Taüll (1953). Fóra d'això, el mot és general a tot el nostre domini lingüístic, pertot en la forma *pols* i com a femení.

Altrament, només tinc notes de *pols* femení (o bé en passatges de gènere ambigu): «Lo cors --- esdevé en *pols*» Lluïl (el passatge de Muntaner que porta *AlcM* és errat tot ell: hi ha lo *pols*, i conté *POLS* I); «un maçaça on havia *pols* de sucre», doc. de Cervera a. 1373 (*BABL* VI, 201). «En la fi del *Eclesiastes* --- hi ajusta 'Tro que sia tornada la *pols* en la sua terra, d'on era, e l'esperit retorn a aquell qui l'ha donat», «aquell al qual tu solies servir --- convertit és en *pols*», BMetge (*Somni* I, *NCL.*, 21.14, 23.14). «La fortuna --- una vegada féu que lo sol e la *pols* venc a l'encontra a la fas dels romans», AntCanals (*Scipió*, *NCL.*, 32). «Un ben larc clau, / ab gros martell, / per lo cervell / li fon ficat, / e travessat / de *pols* a *pols*: / sobre la *pols* / qu'en terra sta / ell mort restà», «mas bé-s pastava / pasta de muda, / d'oli de ruda / e de ginebre, / *pols* de ginebre, / molla de muja / --- / ab cert vermell / tret d'escudelles, / morros e celles / s'empeguntava», JRoig (*Spill*, 7952, 2530); *Eiximplis* (Ag. I, 115, citat a III, 64b2).

En llatí PŪLVIS, PŪLVĒRIS, era masculí, o almenys així predominà en la llengua clàssica, si bé alguns preclàssics (Enni) i autors tardans, o més aviat de baixa època, el fan femení, com Properci i Caelius Aurelianus (cites en Georges, *Lexicon d. Lat. Wortformen*). Tanmateix hi hagué una variant PULVER, que en part fou masculina i en part femenina, en alguns autors tardans: Priscia, Theodorus i alguns glossaris i inscripcions. No em consta que es trobi documentat *pulvis* com a neutre, però vulgarment degué ser-ho (M-Lübke, *Einfüh.*, § 156), com ho demostra així mateix el diminutiu *pulvisculum*, emprat pel cristià Vigilantius